

La baula perduda

Ricard Mas Peinado

Hi ha la història i hi ha la intrahistòria. La història estudia els fets dels governants, les batalles i tractats de pau, xifres i estadístiques, noms amb majúscula... i la intrahistòria va del dia a dia de la gent normal, de fets banals i àdhuc no tan banals però mancats d'interès històric.

Jo sóc un fan de la intrahistòria. I molt fan del paper vell. I encara més fan dels ninotaires que van il·lustrar la Catalunya del primer terç del segle XX. No conec bé els ninotaires ni les revistes valencianes d'aquest mateix període, per bé que em consta que és un món riquíssim amb especial fortuna en la crítica anticlerical i la sicalipsi.

La intrahistòria que trobem en diaris i revistes d'aquest període ens diu més de nosaltres mateixos que el present mateix. Ens ensenya com vestien els nostres avis i besavis, com maltractaven l'idioma, les seves enveges, aspiracions... i que el món del desig no ha canviat pas tant.

En aquesta tasca, el veterà, incombustible periodista Josep Maria Cadena conforma, ell tot sol, la baula perduda de la intrahistòria barcelonina impresa damunt paper. I en un altre to però no menys efectivitat, el ninotaire Jaume Capdevila, KAP, encarna la necessària renovació generacional.

Mireu si és vocacional, això d'en Cadena, que amant del paper antic va trobar xicoteta en la filla d'un llibreter de vell. Així festejava i explorava títols alhora amb la que actualment, i ja fa

una pila d'anys, és la seva esposa. En lloc d'amant, té biblioteca, però li va posar pis propi. Amb una sola condició, l'advertí la seva esposa: que no hi entri una nevera. Així es garantia que el marit aniria a sopar a casa...

En Cadena ja ha publicat quatre volums amb l'editorial Àmbit, on repassa dibuix a dibuix –amb tota mena d'explicacions i contextualitzacions– l'obra d'Opisso i Junceda al setmanari *Cu-Cut!* I ara, també

ral, els nostres artistes, empresaris... en resum, un bon tros d'intrahistòria en clau humorística.

Per la seva banda, en Jaume Capdevila, KAP, encapçala i coordina un volum deliciós dedicat al setmanari *Papitu. Sàtira, erotisme i provocació (1908-1937)*. És el tercer d'una col·lecció editada per Efadós amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, precedit per títols com *Cu-cut! Sàtira política en temps trasbalsats (1902-1912)* i *L'Esquella de la Torratxa. 60 anys d'història catalana (1879-1939)*.

El *Papitu* fou un setmanari que va néixer amb voluntat de transgressió política i social. Fundat pel pintor, escriptor i ninotaire Feliu Elias, APA, va fracassar econòmicament ja que no passà dels 10.000 exemplars setmanals, va topar políticament amb la dreta espanyolista i la dreta catalanista, i encara amb certa censura moral. Elias mateix s'hagué d'exiliar el 1911, i aquell any, el nou propietari hi posava al capdavant el fillòsof Francesc Pujols, que publicà un editorial titulat: "La caiguda de la fulla". A partir d'aleshores, el *Papitu* es va limitar a ser un setmanari de ninots picants –més per text i context que no pas per imatges, sempre exquisides– i abocador de tafaneries ciutadanes. No pas per aquests motius deixà de tenir interès. Els millors anys, però, són els que van de la seva fundació, a finals del 1908, al 1911. A partir d'aleshores, la transgressió és evident... però així, despullada, sense massa context històric i un munt d'al·lusions vege-

tals –figues, préssecs, pastanagues..., ja m'enteneu– anà perdent la qualitat dels il·lustradors. Per contra, augmentà la tirada i era molt llegida en barberies. Avui dia, però, els seus acudits més atrevits ens semblen innocents.

Cartell de Francesc Labarta per a un almanac del *Papitu*.

amb Àmbit, acaba de publicar *Barcelona vista pels seus dibuixants 1888-1929*, un compendi de ninots on veiem com es divertien els barcelonins, què opinaven de l'arquitectura del passeig de Gràcia, com es distribuïa la riquesa –i la misèria–, com van veure fets històrics com la Setmana Tràgica del 1909, el món labo-